

Олексенко В.Г.
старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ВИМОГИ ЩОДО ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ

Протидія наркоманії і наркобізнесу в державі, недопущення розвитку їх антисоціальних тенденцій, а також регуляторна державна політика в цій сфері на сучасному етапі є необхідною умовою розвиненого суспільства, важливим фактором його економічного, культурного та правового рівня.

Нелегальне розповсюдження наркотиків охоплює все більш широкі кола нашого суспільства і становить значну загрозу розвитку та добробуту нації. Зростання рівня злочинності, високий рівень смертності, трагедії сімей та зруйновані людські долі все це лише частина бід, що супутні цьому явищу.

Пропорційно поширенню наркоманії зростає і кількість злочинів, учинених на її підґрунті, оскільки крім загрози спустошення суспільного потенціалу, наркотики призводять до погіршення криміногенної ситуації в країні, Щорічно наркоманами та особами, які перебувають у стані наркотичного сп'яніння, вчинюються інші злочини загальнокримінальної спрямованості (вбивства, розбійні напади, грабежі та крадіжки).

У зв'язку з чим документування цієї категорії злочинних діянь на теперішній час є одним із пріоритетних напрямів оперативно-службової діяльності підрозділів кримінальної поліції.

Так, при проведенні оперативно-розшукових заходів, спрямованих на документування дій осіб, причетних до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, зусилля оперативних підрозділів повинні бути спрямовані на отримання фактичних даних, які можна було б використати на різних стадіях кримінального судочинства.

Наявність такої інформації потребує від оперативних працівників моделювання вірогідних контраргументів з боку осіб, які перевіряються або розроблюються по відношенню до частини або всіх даних, отриманих оперативно-розшуковим шляхом.

Це дозволить спланувати й здійснити додаткові оперативно-розшукові заходи спрямовані на пошук нових доказів та інформації для ефективного їх використання під час документування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків.

При цьому реалізація матеріалів документування протиправної діяльності осіб, які вчинили злочини, пов'язані з незаконним обігом

наркотиків, починається, як правило, із затримання наркозлочинців, проведення їх особистих обшуків, а також обшуків та виїмок в місцях виготовлення, зберігання, збуту і вживання наркотичних речовин та за місцем проживання осіб, що підозрюються.

Під час особистого обшуку слід звернути увагу на те, що наркотичні засоби в затриманих, можуть бути сховані на тілі, в одязі, в речах і предметах, що знаходяться при них. У зв'язку з цим при огляді особи або обшуку затриманих необхідно звертати увагу на:

– верхній одяг, головні убори і взуття (особливу увагу звертати на лацкани, манжети, коміри, кишені, ремені, бюстгальтери, краватки, підтяжки, підшви, підкладки, підв'язки, стрічки на тулях капелюхів, пряжки);

– особисті речі затриманого: підкладки сумочок, валіз, гаманців, косметичок; тюбики кремів, помад, мило, запальнички, мундштуки, портсигари, пачки із сигаретами, упаковки з-під ліків, дитячі іграшки, пелюшки, цукерки і жуйки, пляшки, інгалятори, термоси, банки, авторучки, браслети, медальйони, брелки, футляри слухових апаратів і окулярів, протези, порожнини тростини, милиць, ручки парасолі; відсіки радіоапаратури для елементів живлення, фотоапарати, природні заглиблення і порожнини тіла затриманого. Наркотики можуть бути виявлені між пальцями ніг, під лейкопластирем, прикріпленим до ступні ноги; у волоссі, вкладеному в спеціальний гребінець, шиньйонах, перуках, у роті, вухах, носі, у контейнері, що проковтнули, попередньо прив'язавши його до зуба; у піхві, прямій кишці й ін. Крім того, необхідно звертати увагу на ознаки вживання наркотичних засобів чи психотропних речовин.

Проведення зазначених дій необхідно оформляти протоколами особистого огляду. В усіх випадках у протоколах потрібно ретельно описувати виявлені та вилучені наркотики, їхнє упакування, а в необхідних випадках - одяг затриманого.

Особистий обшук проводиться за постановою суду в присутності понятих (не менше двох) з метою виявлення і вилучення предметів, пов'язаних із вчиненим злочином, та його особистих речей (одягу, взуття тощо). За необхідності особистий обшук проводять за участю лікаря з метою виявлення на тілі або в органах обшукуваного прихованих тайників.

Важливим у таких випадках є використання засобів криміналістичної техніки. Для пошуку наркотичних засобів та психотропних речовин бажано застосовувати: службового собаку, натренованого на пошук наркотиків, металошукач, рентгенапаратуру та експрес-аналізатори для визначення наркотичного засобу.

Усі виявлені наркотичні та сильнодіючі засоби, психотропні і отруйні речовини, прекурсори, розчинники, реагенти відповідним чином вилучаються, упаковуються й опечатуються для подальшого направлення на дослідження. Крім того, необхідно вилучати і предмети-носії, тобто предмети, що використовуються при виготовленні, збереженні і спортуванні

наркотиків.

До предметів-носіїв відносяться:

- різного роду упаковки (мішки, сумки, валізи, пакети, пляшки і т. д.);
- предмети, що використовуються при споживанні (голки, шприци, тампони, бинти, носові хустинки і т. д.).

Усі вищезазначені засоби і предмети повинні упаковуватися окремо.

Для упакування можна використовувати: поліетиленові пакети, паперові або тканинні мішки, коробки, конверти і т.д., які після розташування в них вилученого предмета заклеюються, прошиваються, перев'язуються і опечатуються. На упаковці робляться пояснювальні записи, в яких вказується:

- хто, де, коли провів вилучення;
- у кого воно проведено;
- яким способом опечатано вилучене і номер печатки;
- робиться завірений підпис співробітника і понятих, а також особи, у якої проведено вилучення.

Для вилучення окремих речовин і предметів необхідно заздалегідь готувати пакувальний матеріал. Так, при вилученні зелених (не висушених) частин рослин маку і коноплі в ньому необхідно проробити отвори для вентиляції. У протилежному випадку ці рослини при надходженні до експертно-криміналістичного підрозділу будуть непридатні для дослідження або експертизи через гнильні зміни.

Треба мати на увазі, що певні наркотичні засоби чи психотропні речовини (наприклад ефедрон) під дією світла та кисню дуже швидко розкладаються, що унеможливує їхнє визначення в подальшому, тому такі речові докази слід негайно направляти на експертизу, вживаючи при цьому необхідних заходів (у темному закритому флаконі тощо). Заборонено змішувати матеріали та речовини виявлені в різних місцях.

Мікроскопічні речовини варто вилучати на безбарвні стрічки, що клеяться.

Вилучені рідини, що знаходяться в скляному посуді, необхідно поміщати в дерев'яну шухляду або картонну коробку у вертикальному положенні, виключаючи можливість механічного впливу на них, ушкодження і зіткнення між собою.

При вилученні наркотиків, що знаходяться в дорожніх сумках, рюкзаках, валізах необхідно вжити заходів щодо виявлення і фіксації наявних на цих предметах слідів пальців рук осіб, що затримуються, та інших осіб.

Зведення про вилучення, в залежності від конкретних обставин, відображається в протоколах: огляду речей, особистого огляду, огляду місця події, про адміністративне правопорушення, про адміністративне затримання. У протоколі відображаються всі проведені дії, час, місце, кількість та об'єм вилучених наркотичних засобів, та підписують протокол: особа, яку оглядали, поняті, а також учасники огляду.